

PRISIMENAME
HENRIKĄ NAGĮ

Prisimename Henriką Nagį
Henrikas Nagys

Henrikas Nagys

„aš dainuosiu mūsų širdims“

Henrikui Nagiui - 100

Henrikas Nagys ir Zinaida
Nagyte-Katiliškienė

Veronikos ir Augustino Nagių šeima padovanojo Lietuvai du talentingus menininkus – poetus Henriką ir Zinaidą (Liūnę Sutemą).

Henrikas ir Zina Nagiai, gimę Mažeikiuose, gyveno daugelyje Lietuvos miestų ir miestelių (tėvas buvo geležinkelietis). Vėliau, likimo vedami, keliavo per Vokietijos, Austrijos, Amerikos bei Kanados miestus.

Gyvendami svetimoje žemėje mintimis nuolat sugrįždavo į savo tėviškę – Buknaičių kaimą, kuris buvo ir liko jų išsvajota žemė. Pasitraukęs iš Lietuvos, Henrikas puoselėjo viltį sugrįžti į tėvynę. „Lietuva bus laisva; Lietuva turi būti vėl nepriklausoma; mes turime laimėti – mes mažosios tautos... bet savo širdy aš tada nežinojau, kaip įvyks visa tai, – aš tik žinojau, kad taip turės būti: bolševikų nešamas pragaras sutrupės ir kelsis naujas pasaulis...“ – toks paliktas įrašas dienoraštyje Naujujų – 1945-ųjų – metų naktį.

*H. Nagys stovi pirmas iš dešinės.
Augsburgas, 1947 m.*

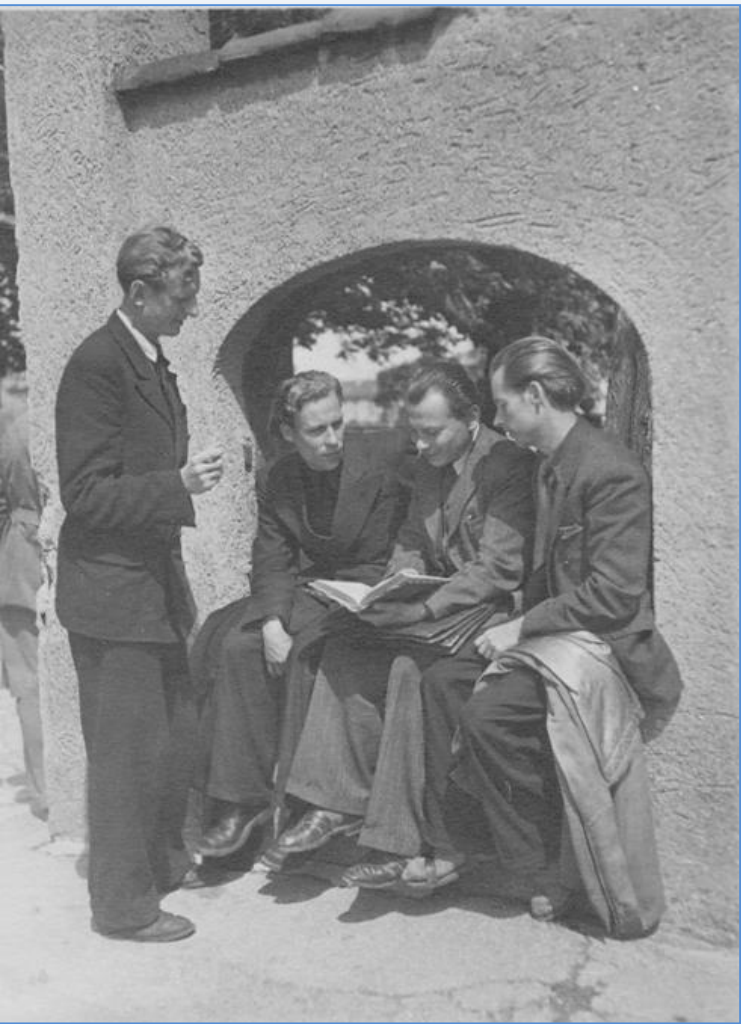
*H. Nagys stovi pirmas iš dešinės.
Augsburgas, 1947 m.*

H. Nagys mokėsi daugelyje Lietuvos miestų ir miestelių, sėkmingai baigė Kėdainių gimnaziją.

Jo literatūros mokytojas Viktoras Katilius bei Kėdainių gimnazijos direktorius, rašytojas Juozas Paukštelis dėliaugėsi auklėtiniu. Septyniolikmetis jaunuolis pradėjo spausdinti savo originalią kūrybą ir vertimus iš vokiečių bei latvių kalbų nepriklausomos Lietuvos spaudoje – „Ateityje“, „Mokslo dienose“, „Židnyje“, „Naujojoje Romuvoje“, almanachuose – „Pirmieji žingsniai“, „Varpai“. Vytauto Didžiojo universitete studijavo lituanistiką, germanistiką, meno istoriją. Čia, dr. Juozo Girniaus dėka, atsivėrė filosofijos erdvės. Henrikas lankė ir privatų filosofijos seminarą, kurį profesorius rengdavo savo bute Žaliakalnyje.

Egzistencinė filosofija H. Nagiui tapo artima ir, pasak jo, „privertė angažuotis ir gyvenime, ir poezijoje.“ Jaunuolis buvo aktyvus literatūros seminaro lankytojas ir dalyvis – skaitė savo kūrybą, klausė kitų pradedančiųjų rašytojų. Čia susibūčiuliavo su Juliumi Kaupu, kuris studijavo mediciną ir kūrė pasakas. Nepriklausomoje Lietuvoje brenė gabieji literatai, skleidėsi jų kūrybos žiedai. H. Nagys 1945 m. dienoraštyje rašė: „...buvo suorganizuoti trys didžiuliai literatūriniai vakarai. Dviejuose jų dalyvavau. Ten susitikau visus mano draugus – vienišus, rašančius ir toliau susirūpinusius Lietuvos likimu. Nei vienas neabejojo, kad valandai atėjus reikės eiti koron ir geriau mirti, nei dar kartą vergauti, bet jau tada buvo aišku, kad bolševikams artėjant, nebus kaip stoti koron. Taip ir įvyko.

Tuose vakaruose buvo ir Vytautas Mačernis, ir Leonas Švedas, ir Bronius Krivickas, ir Mamertas Indriliūnas, ir Kazys Bradūnas, ir Eug. Matuzerčius. Buvo juose taip pat prof. Mykolaitis-Putinas, Faustas Kirša, Antanas Miškinis, B. Brazdžionis, S. Santraras, J. Jankus, K. Inčiūra, P. Furkus, P. Vaičiūnas ir dar keli. <...> Aš klausiausi visų jų žodžių – ir iš tų vakarų buvo aišku – jaunoji lyrika kartą buvo neabejotinai stipri, originali, nauja. Mūsų lyrikai negrėšė smukimas į menkavertį mėgdžiojimą.“

Iš kairės – Julius Kaupas,
H. Nagys, Kazys Bradūnas ir Alfonsas
Nyka-Niliūnas. Augsburgas, 1947 m.

Daugelio talentingų kūrėjų gyvenimus pakoregavo istorinės pervartos: 1944 metų vasarą į Vakarų pasitraukė ir Henrikas su broliu Martynu. Penkeri metai, praleisti Vokietijoje ir Austrijoje, užgrūdino ir padėjo tvirtus pamatus Henriko tolesniam gyvenimui. Jis studijavo Insbruko, Freiburgo universitetuose; dėstė vokiečių kalbą V.K. Fonyno įsteigtoje Menu ir amatų mokykloje, lankė dailininko T. Valiaus grafikos studiją. H. Nagys artimiau susibčiuliavo su iš universiteto laikų pažįstamais K. Bradūnu, A. Nyka-Niliūnu, susipažino su M. Katiliškū.

Jauni kūrėjai įsitraukė į Lietuvos rašytojų draugijos veiklą, dalyvavo suvažiavimuose. H. Nagys buvo vienas tu, kuriam „gyvenimas nesibaigė duona ir rūbu.“ Rašė straipsnius, bendradarbiavo žurnaluose „Mintis“, „Tremtinių mokykla“, kūrybą spausdino metraštyje „Tremties metai“.

Jis ieškojo gyvenimo prasmės, siekė mokslo ir mėgavosi kūrybiniu žodžiu. Susidomėjęs austrų poeto G. Traklio kūryba, vertė jo eilėraščius į lietuvių kalbą, o Insbruko universitete parašė ir apgynė disertaciją „G. Trakl ir kelias iš impresionizmo į ekspresionizmą“ (originalas eksponuojamas Traklio muziejuje Austrijoje).

H. Nagys „Santaros-Šnesos“
surašė. Čikaga, apie 1960 m.

1949 metais Tėvas Leonardas Andriekus (OFM) Nagių šeimai atsiuntė iškvietimus į Ameriką. Henrikas, kiek pabuvęs JAV, išvyko į Kanadą pas savo mylimąją Birutę Vaitkūnaite, sukūrė šeimą, susilaukė sūnaus Gintaro. Isidarbino braižytoju fabrike, tačiau širdis troško kūrybinės laisvės.

Kartu su draugais parengė ir išleido antologiją „Žemė“. Laiske K. Bradūnui 1952 m. vasario 1 d. rašė: „Noriu tau papasakoti savo mintis apie „Žemė“ ir draugystę. <...> Tekalba pats žmogus, pati žemė, patys daiktai per mane. Aš juos tiktai prakalbinu. Mano poetinis kelias toks pat kaip ir mano žmogiškasis – nežinau atsakymo. Žinau, kad man Dievas yra, žinau, kad žmogaus kelionė yra skausminga, ir mes grabinėjame rankomis tamsoj: paliečiam akmenis, pėdas, veidus, žvaigždes. Tada jie kalba. Aš klausausi. Ir kai nebegaliu atskirti, kur plaka širdis (manoji), kur kitų, kur akmens, kur žemės, upių, medžių – gal tada yra gimusi poezija? Norėčiau, kad taip būtų manyje reikiamas vaizdas, palyginimas, ritmas ir rimas. <...> Skaičiau tave, Mačernį, Nyką ir Kėkštą. Ir pasijutau velniškai vienas. Ir poezijoje, ir gyvenime...“

ŽEMĖ

JUOZAS KĖKŠTAS * KAZYS
BRADUŠAS * ALFONŠAS NYKA
NILIJUMAS * VYTAUTAS MACERNIS
* HENRIKAS NAGYS *

„Žemės“ antologijos kolektyvas, susirūpinęs lietuvių literatūros ateitimi ir siekdamas išlaikyti aukštą meninį kūrinų lygį, pradėjo leisti „Literatūros lankus“.

H. Nagys siekė preciziškumo ir meniškumo, reiklus buvo sau ir griežtai vertino kitų autorių silpnuosius kūrinius.

Išėjo aštuoni „Literatūros lankų“ numeriai, kuriuose buvo atspausdinta 41 recenzija. Net 13 jų parašė H. Nagys.

Jis rašė straipsnius, vertė iš vokiečių, anglų, latvių kalbų savo mėgstamus autorius: Friedrichą Hölderlingą, Richardą Dehmeli, Stefaną Georgą, Ernstą Stadlerį, Paulą Celaną, Carlą Sandburgą, Thorntoną Wilderį, Karlį Skalbę, Janį Rainį, Zinaidą Lazdą.

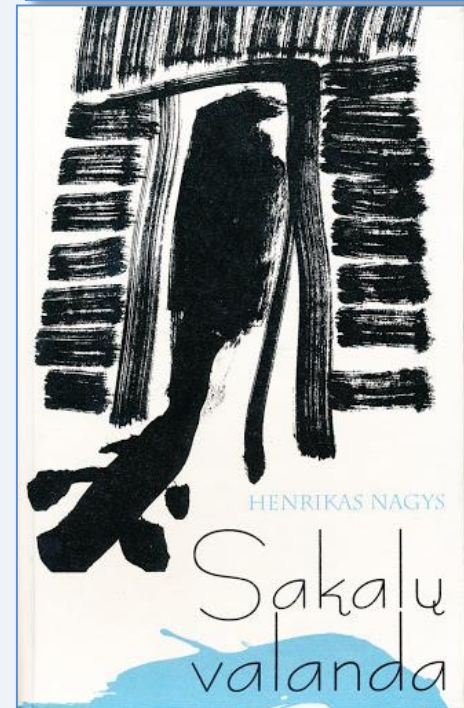
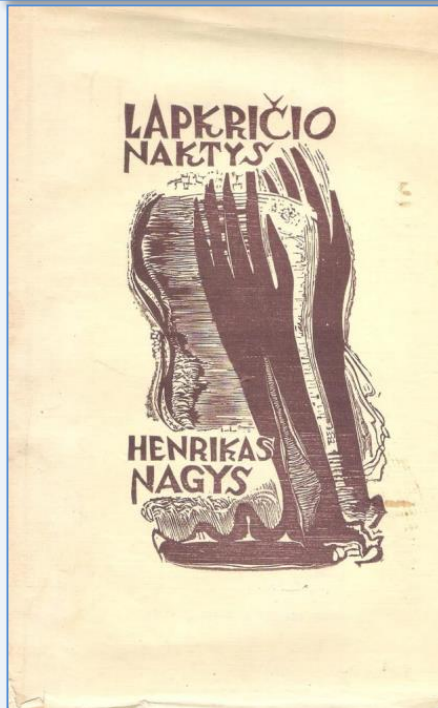
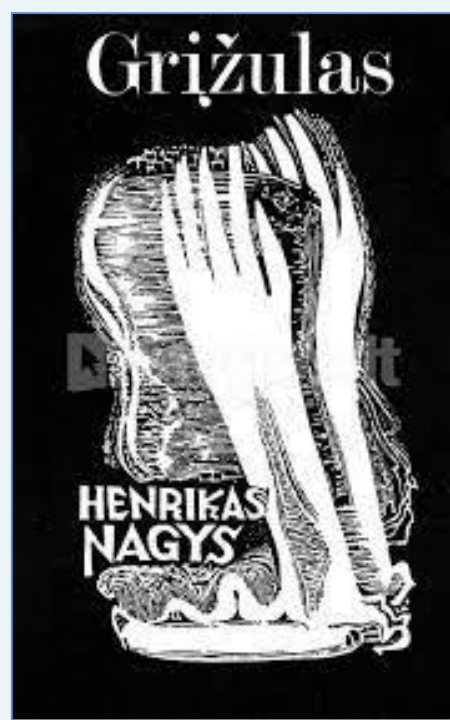
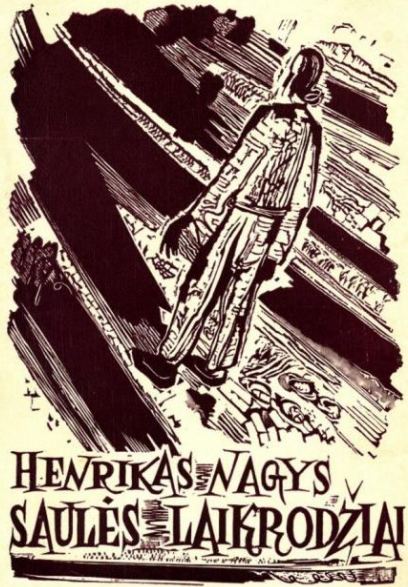
PERIODINIS POEZIJOS, PROZOS IR KRITIKOS ŽODIS

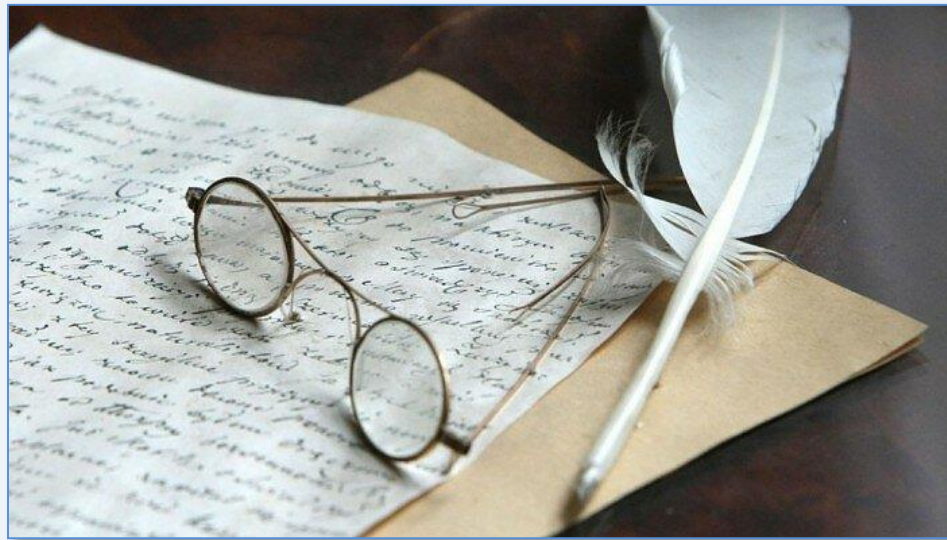

LITERATŪROS LANKAI

H. Nagys išleido šešias poezijos knygas, vertimų knygą, parašė žodžius kantatai „Kryžių ir rūpintojėlių Lietuva“ (muziką sukūrė A. Stankėvičius). Sėkmingai debiutavo 1946 m. Vokietijoje. Pirmoji knyga – rotoprintu atspausdinti „Eilėraščiai“, pelnę leidyklos „Patria“ premiją. Po metų Freiburge pasirodė antrasis rinkinys „Lapkričio naktys“. Kanadoje ir Amerikoje išleido „Saulės laikrodžius“ (1952), „Mėlyną sniegą“ (1960), „Brolius baltus aitvarus“ (1969; LRDP premija), „Prisijaukinsiu sakalą“ (1978; Vinco Krėvės premija). Lietuvoje išėjo rinktinė „Grįžulas“ (1990; Fotringių premija) ir „Sakalų valanda“ (1996; po poeto mirties).

Eilėraščiai iš rinkinio „Lapkričio naktys“ (1947):

<http://www.tekstai.lt/tekstai/296-nagys-henrikas/1876-henrikas-nagys-lapkricio-naktys-1947>

Eilėraščiai iš rinkinio „Mėlynas sniegas“ (1960):

<http://www.tekstai.lt/tekstai/296-nagys-henrikas/1878-henrikas-nagys-melynas-sniegas-1960>

Eilėraščiai iš rinkinio „Broliai balti aitvarai“ (1969):

<http://www.tekstai.lt/tekstai/296-nagys-henrikas/1879-henrikas-nagys-broliai-balti-aitvarai-1969>

Henriko Nagio eiles skaito Petras

Vensloras:

<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/102728712/vidurnakcio-lyrika-henrikas-nagys>

Apie eilėraščio gimimą H. Nagys savo autobiografijoje rašė: „Eilėraščiai gimsta laimingą valandą... Kai viskas tarsi savaime sukrenta savon vieton, kai visos žodžio dimensijos – prasminė, vaizdinė, muzikinė – susilydo į vieningą lydinį. Tai savotiška alchemija, nenusakoma racionaliais žodžiais...“

Iki paskutiniųjų eilėraščių H. Nagys liko savitas, ištikimas spalvingam žodžiui ir lyrinei tradicijai – „aš dainuosiu mūsų širdims.“

H. Nagys taip apibūdino savo kūrybą: „Mano poezijoje svarbūs du momentai: prisiminimas vaikystės, kaip prarasto, arba tikriau, niekad nebusio rojaus, ir ieškotojo kūrėjo kova su naktim.“

Kova su naktim išvargino poeto širdį. H. Nagys mirė 1996 m. rugpjūčio 3 d. Monrealyje.

Žmona Birutė įvykdė jo norą: amžinam poilsiui parvežė į Lietuvą.

Pagal Maironio muziejaus

Išėivių literatūros skyriaus vedėjos Virginijos Paplauskienės pasakojimą